

Так, у межах навчальної дисципліни «Правознавство», що викладається студентам усіх економічних спеціальностей КНЕУ, досить велика увага приділяється інституту юридичної особи, адже значна частина учасників товарно-грошових відносин, суб'єктів підприємницької діяльності, органів державної влади мають статус юридичної особи. Не менш важливим є питання державного управління їх діяльністю, особливо юридичними особами приватного права, адже слід розуміти, в яких умовах, яких формах, за якими вимогами, регламентованими державою, можуть функціонувати ці утворення.

Зазначеним питанням приділяється значна увага в темах «Основи цивільного права», де визначаються правові основи створення, функціонування та припинення юридичних осіб приватного права в цілому, «Основи адміністративного права», де розглядаються сутність, форми і методи державного управління діяльністю юридичних осіб приватного права, система державних органів, що здійснюють регулювання їх діяльності, «Основи господарського права», де приділяється увага юридичним особам приватного права як суб'єктам господарювання, «Основи фінансового та банківського права», де розглядаються спеціальні органи держави, що здійснюють фінансовий контроль, у тому числі за діяльністю відповідних юридичних осіб, також правові основи діяльності банків, які також мають статус юридичних осіб.

Юридичні особи приватного права створюються приватними особами для досягнення приватних цілей (не завжди одержання прибутку). Вони можуть бути створені у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом (ч. 1 ст. 83 ЦК). Товариства, в свою чергу, можуть бути підприємницькими (господарські товариства та виробничі кооперативи) та непідприємницькими (громадські організації, політичні партії, релігійні організації, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків тощо). Ч. 2 ст. 81 ЦК визначається, що юридичні особи приватного права створюються на підставі установчих документів (статуту, засновницького договору, установчого акту).

Що стосується державного управління діяльністю юридичних осіб приватного права, то воно має свої особливості. Так, у сучасних умовах управлінський вплив держави вже не може бути односторонньо-владним, а адміністративно-примусові засоби, використання яких не виключається при управлінні суспільними справами, вже не є пріоритетними в цій діяльності. Все частіше застосовуються «м'які», непрямі методи впливу на суспільні відносини та процеси: дозволяння та рекомендації, стимулювання, координація, спрямування діяльності, сприяння та надання допомоги тощо, передбачається не безпосереднє керування окремими організаціями, а вплив на їх зовнішню середу.

Також важливим є ефективне регулювання діяльності юридичної особи з боку держави. На жаль, сьогодні спостерігається недосконалість системи державного управління, неефективні дії, а підчас і бездіяльність, відповідних органів державної влади.

Розгляд цих та інших питань особливостей державного управління діяльністю юридичних осіб приватного права знаходить своє важливе місце в процесі запровадження наукових здобутків викладача при викладанні дисципліни «Правознавство».

*Ковальчук Г.О., к.п.н., доцент
кафедри педагогіки та психології*

СУБ'ЄКТНІ ДИДАКТИЧНІ ЦІЛІ В СИСТЕМІ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДІЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У зв'язку зі значним поширенням системи управління за цілями (management by objectives — МВО) у стратегічному менеджменті господарюючих організацій вбачається доцільним впроваджувати елементи подібних систем керування у навчальний процес ВНЗ з урахуванням інтересів і цілей основних суб'єктів навчання: викладачів і студентів.

Викладач у безпосередньому навчальному процесі представляє ВНЗ, цілі діяльності якого встановлюються законодавством про освіту, ГСВО та навчальними програмами окремих предметів.

У студентів — цілі діяльності в освітньому процесі мають і суб'єктний характер, що дозволяє визначити їх як «суб'єктні дидактичні цілі» (СДЦ). З позиції останніх — цілі можемо розділити на дві групи: зовнішні — позаосвітні, але пов'язані з освітнім процесом; внутрішні — що стосуються безпосередньої участі в освітньому процесі та мають суб'єктивний характер.

«Суб'єктні дидактичні цілі» — комплекс бажаних (очікуваних) результатів навчальної діяльності суб'єкта навчання, що обумовлений індивідуальними потребами індивіда, з урахуванням компонен-

тів його навчальної мотивації, нахилів, бажань і намірів актуального життєвого періоду, що спрямовують студента у навчанні та визначають його навчально-пізнавальну направленість¹.

Суб'єктні дидактичні цілі є частиною системи навчальної мотивації, разом з потребами і вступають у нові зв'язки один з одним². Навчальна мотивація при цьому розглядається як процес, який спрямовує, регулює і активізує діяльність суб'єкта навчання.

Спеціальні дослідження автора (2008–2012 рр.) цілей навчання студентів ВНЗ показують, що студенти мало розрізняють і не узгоджують між собою цілі здобуття освіти, що сприяють моделюванню власних життєвих стратегій, і цілі предметного навчання — що забезпечують когнітивну та практичну основу для реалізації цілей освіти.

Дослідження проводились серед студентів III-го курсу на початку 5-го семестру навчання (табл. 1) та в кінці 6-го семестру (табл. 2), коли студенти досягають кваліфікаційного рівня «молодшого спеціаліста» та мають здобуті спеціальні уміння і знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Порівняння отриманих даних показує, що на початку навчального року III курсу (табл. 1) бажані для студентів результати їх навчання дуже невизначені, розпорошені, амбівалентні, лише 12,6 % з них мають приблизну професійну значимість. Висловлені очікування виражають переважно пізнавальні мотиви навчальної діяльності — близько 40 %. При цьому — для більшості респондентів важливе значення має зовнішнє схвалення, наявний низький рівень самостійності та самокритичності, слабо розвинута рефлексія квазіпрофесійного характеру.

Деяко інші результати отримуємо на кінець навчального року (період літньої сесії) — майже 80 % своїх очікувань від навчання студенти формулюють в індикаторах своєї майбутньої професійної діяльності (табл. 2). Ці показники виражають зміну мотивації навчання в напрямку досягнень, узгоджуються з їх життєвими намірами (мріями), провідне місце серед яких має прагнення зробити успішну кар'єру (80 % респондентів). Такі значні зміни (протягом одного навчального року) в усвідомленні студентами бажаної результативності свого професійного навчання дають підстави стверджувати про домінуючу роль викладачів спеціальних економічних дисциплін в актуалізації професійно-значимих мотивів навчання студентів.

Висновок: з урахуванням актуальних потреб підвищення ефективності та якості предметного навчання у ВНЗ вбачається доцільним у ході вивчення предметів фахового спрямування надавати студентам інформацію про вимоги роботодавців до майбутніх економістів — випускників ВНЗ, технології планування їх кар'єри та власних життєвих стратегій.

Таблиця 1

№ п/п	Бажаний навчальний результат відвідування занять	Частка в системі, %
1.	Отримати знання	14,8
2.	Знати справу для гарної роботи, стати хорошим фахівцем, щоб реалізуватись у професії	12,6
3.	Отримати корисну інформацію від викладачів (обмін досвідом). Отримання настанов	11,2
4.	Професійне спілкування	10
5.	Саморозвиток для успіху в житті (щоб реалізувати себе)	8,8
6.	Отримувати контрольні бали	8,1
7.	Реалізувати власну відповідальність, совість	5
8.	Отримати диплом для кращої роботи	3,5
9.	Ефективне використання навчального часу, дотримання робочої етики	3,5
10.	Отримання освіти	3,2
11.	Реалізувати свій інтерес до предметів	3,1
12.	Підготуватись до гідної фахової роботи	2,7
13.	Виправдати очікування батьків	2,1
14.	Підготуватись до виконання практичних завдань	2,1
15.	Розширення світогляду	1,7
16.	Здобути авторитет перед викладачами	1,4
17.	Подобається виконувати навчальну роботу (конспекти, завдання)	1,4
18.	Самоствердження, самооцінка	1,4
19.	Зайняти час	1

¹ Поняття та визначення автора.

² Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения: Книга для учителя / А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.

№ п/п	Бажаний навчальний результат відвідування занять	Частка в системі, %
20.	Виправдати плату за навчання	1
21.	Навчитись спілкуватися	1
22.	Усвідомити значимість вибору майбутньої професії	0,4

Таблиця 2

№ п/п	Цілі навчання	Частка в системі, %
1.	Здобуття актуальних економічних знань і вмінь, потрібних для професії	33,6
2.	Саморозвиток себе як особистості через навчання	16,4
3.	Становлення себе як майбутнього фахівця	16,4
4.	Вивчення загальних основ економіки, розуміння сутності економічних процесів і явищ	12,5
5.	Знайомство з новими людьми, розширення кола спілкування	10,2
6.	Знайти роботу	4,7
7.	Отримати економічну освіту	2,3
8.	Отримати диплом престижного ВНЗ	2,3
9.	Дослідження багатогранності професії економіста	0,8
10.	Усвідомлення сенсу життя	0,8

Козлова О. С., к. психол. н., доцент
кафедри педагогіки та психології

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ВНЗ

Проблема формування професійного іміджу викладача ВНЗ користується в наш час популярністю серед науковців. Про це свідчить велика кількість наукових статей, присвячених даній тематиці, що публікуються в Україні та на пострадянському науковому просторі. Водночас більшість наукових публікацій, присвячених проблемі формування позитивного професійного іміджу викладача, містить лише окремі поради та доволі часто необґрунтовані, рекомендації стосовно формування професійного іміджу, тоді як власне психологічні механізми його формування залишаються поза увагою дослідників.

З нашої точки зору, нерозуміння викладачами психологічної сутності поняття «імідж» іє психологічних засад формування іміджу зводить нанівець зусилля, що докладаються задля його формування, тому вважаємо за необхідне звернути увагу саме на психологічні механізми формування професійного іміджу викладача ВНЗ.

Як відомо, сам термін «імідж» походить від англійського слова *image*, що перекладається як «образ». З нашої точки зору, слово «образ» містить у собі не лише переклад, а й сутність даного явища. По суті, імідж є образом, який виникає як результат соціальної перцепції, в нашому випадку йдеться про образ викладача, який виникає у результаті його сприйняття тими людьми, з якими він спілкується в ході здійснення своєї професійної діяльності.

Нагадаємо, що соціальна перцепція — це процес сприйняття так званих соціальних об'єктів, зокрема інших людей, соціальних груп, великих соціальних спільнот тощо. Замість терміну «соціальна перцепція» соціальні психологи використовують також терміни «міжособистісна перцепція» та «міжособистісне сприйняття». Якщо розглядати імідж викладача, що формується у процесі спілкування із студентами, то в даному випадку викладач виступає об'єктом соціальної перцепції, студенти — суб'єктами соціальної перцепції, а сам імідж — результатом соціальної перцепції. У такий спосіб імідж викладача можна розглядати як образ викладача, який формується в результаті сприйняття його зовнішніх характеристик і співвіднесення їх із особистісними характеристиками (через сприйняття поведінки), і слугує основою для інтерпретації його вчинків, формування уявлень про ті відносини, що пов'язують викладача із суб'єктами соціальної перцепції.

Для самого викладача психологічним механізмом, завдяки якому він може працювати над створенням і зміною власного професійного іміджу, є рефлексія. Відомо, що у соціальній психології під рефлексією розуміється усвідомлення індивідом, який діє, того, як він сприй-